

Ústav germánských studií

Oponentský posudek na diplomovou práci

Ivy Schmidtové

na téma

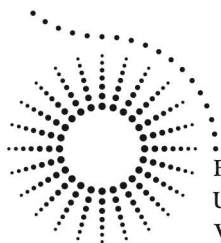
Syntax složených adjektiv v překladovém slovníku. 107 stran. ÚGS FF UK 2012.

Předkládaná diplomová práce studentky Ivy Schmidtové si klade za cíl prozkoumat lexikografické zpracování složených adjektiv v současné německé a české produkci, upozornit na nedostatky a navrhnout zlepšení lexikografického popisu adjektiv.

Posluchačka má pro toto téma výborné výchozí postavení, protože spolupracuje na tvorbě databáze nového Německo-českého akademického slovníku (VNČAS, v předkládané práci pod německou zkratkou GAWDT), jehož charakteristiku popisuje v první kapitole své práce. Dosud zpracovala 719 lemmat, z nichž 519 bylo adjektivních, zbytek substantivních. Více jak polovinu adjektivních lemmat tvořila adjektiva složená. Ve třetí kapitole uvádí charakteristiku zdrojů, ze kterých při svých rešerších vycházela. Jedná se zejména o **1)** slovníky *Duden Universalwörterbuch* (DUW), *Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache* (LGWDaF), *Velký německo-český slovník* H. Siebenscheina (SIEB), **2)** elektronické zdroje ve formě **2a)** jazykových korpusů němčiny (*DeReKo* vč. *kookurenční analýzy*; *CCDB* vč. *SOM*), **2b)** vícejazyčného korpusu *InterCorp* a dalších vyhledavačů (*Google*) a **2c)** elektronicky přístupných lexik (*Duden on-line*, *DWDS* ad.).

V teoretické části se autorka věnuje dvěma hlavním tématům – adjektivu a valenci. Do popředí vystupuje problematika klasifikace adjektiv jakožto slovního druhu ve vztahu k adverbiiám a participiím, dále problematika sémantické a syntaktické klasifikace a morfologických vlastností (deklinace a komparace). Nechybí zde ani rozdělení adjektiv z hlediska slovo tvorby. Šestá kapitola je věnována valenci, její charakteristice a jejímu členění (*kvantitativní* neboli morfosyntaktická, *kvalitativní* neboli sémantická a *logická* valence). Bližší popis je věnován valenci adjektiv a jejím specifickým. Autorka si všímá také dosavadních valenčních slovníků německých adjektiv a kriticky komentuje především *Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Adjektive* (Sommerfeldt/Schreiber 1983).

V úvodu k praktické části autorka popisuje postup analýz a cíl svého bádání. Ze zpracovaných 519 adjektiv vybírá deset složených adjektiv a ke každému z nich předkládá komentář vycházející z **1)** pozorování dosavadního zpracování těchto adjektiv v německých výkladových a německo-českém překladovém slovníku a **2)** rešerše elektronických zdrojů (jak vyhledávání v *DeReKo* a *CCDB*, tak vytváření sémantickým map *SOM*). Při svém pozorování se zaměřuje na **a)** údaje o valenci, dále na **b)** přítomnost a pravdivost údajů o stupňování a v neposlední řadě na **c)** vhodnost rozlišení významů a šíři jejich ekvivalentů. Mnohé analýzy jsou pak názorně doplněny o autentické příklady z korpusů, dále o náhled uvedených map *SOM* a především zpracovaným lemmatem daného adjektiva pro účely VNČAS, v němž jsou předchozí připomínky a postřehy aplikovány prakticky.

Ústav germánských studií

Kapitoly 9 a 10 jsou konkluzí výsledků praktické části, v kapitole 11 autorka podává doporučení týkající se mikrostruktury slovníkového lemmatu.

Práce je psaná solidní němčinou s minimem chyb (opomineme-li např. zastaralý tvar *selbständig* na str. 15, hovorový tvar *bräuchte* na str. 93, chybné zájmeno v plurálu *irgendeine Beispiele* na str. 58 či *Noviny o tom ... spravují.* na str. 85 nebo chybně uvedené mezery u dvou dvojteček na str. 29 a pár dalších překlepů či drobností, které jsem vyznačila přímo do výtisku). Práce je přehledně členěná a umožňuje dobrou orientaci v textu. V praktické části by se snad některé z příkladů citovaných z korpusu daly zkrátit (např. na str. 41, 58 či 81).

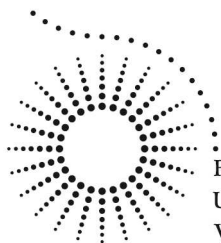
Autorka se však v různých částech textu dopouští řady nepřesných tvrzení, která sice ve vztahu k textu jako celku nehrají rozhodující roli, přesto by se však v práci tohoto typu objevovat neměla. Např. na str. 14 charakterizuje VNČAS jako slovník, jehož cílem je „die Vermittlung der Wörter und Phrasen aus dem Deutschen ins Tschechische und umgekehrt“, což není pravda. Dále na str. 19 při náhledu do databáze VNČAS u lemmatu *schicksalsergeben* chybí v překladu jedné z vět smysluplné sloveso „Kolega smířlivě/odevzdaně rameny.“ Anebo na str. 18 v náhledu databáze k lemmatu *prämienbegünstigt* a také na str. 45 u vyplněného rastru téhož lemmatu uvádí jako synonymum *prämienlos*, což je zjevné antonymum? Jedná se sice zřejmě jen o překlep a zařazení do špatné položky rastru, ale pro cílového uživatele může mít tato chyba neblahé následky. Dále se nelze ztotožnit s tvrzením na str. 30, že „syntaktisch spielen die Partizipien nur die attributive Rolle ...“. Copak neexistuje např. adverbialní *schweigend zuhören* apod.? Podobně nevhodné je tvrzení na téže straně, že „Morphologisch werden die Partizipien als deklinierbar und nicht komparierbar definiert.“ Což nelze německá participia stupňovat ani analyticky? Jen v taggovaném korpusu TAGGED-C je pro spojení „mehr + Partizip I.“ více než 3000 výskytů a zdaleka se nejedná jen o formální participia, která by svým významem byla již lexikalizována jako adjektiva (jako např. *geschickt* - šikovný). Kapitola 5.3.1 věnující se participiím ale celkově vykazuje značnou míru nedopracovanosti, což se zdá být relativně velkým nedostatkem vzhledem k tomu, že mnohá ze zpracovaných adjektiv jsou právě participia nebo jejich složeniny.

Závěrem několik otázek k tématu či námětů pro diskusi:

1. Co myslíte formulací, že ve VNČAS mohou být jako lemmata inventarizována kromě lexémů také morfémy a části frazeologismů? Uveďte prosím příklad, jak jste tuto svou formulaci mínila?

2. Proč v uváděném adjektivním rastru na str. 17n. chybí některé položky (např. 1), 4), 8), 12), 13), 15) ad.)?

3. Existuje quecksilbrig také v komparativu? V práci uvádíte jen příklady stupňování v superlativu, ale ve vyplněném rastru jsou naznačené jak tvary komparativní na -er, tak superlativní na -ste? Navíc za položkou 3) naznačující stupňování uvádíte písmeno B. Dalo by se předpokládat, že se tedy stupňování vztahuje jen k jednomu z významů daného adjektiva. Jste si jistá, že právě význam B (v barvě rtuti, stříbřitý, stříbrný atd.) lze stupňovat,

Ústav germánských studií

zatímco význam C (neklidný, svižný, hbitý ad.) nelze? Uvedené příklady ze str. 48 o tom nesvědčí.

4. Výhrady bych měla k nabízenému překladu spojení „sachdienliche Hinweise“ ve větě „Sachdienliche Hinweise nimmt jede Polizeidienststelle entgegen.“ na str. 76. V žádném případě se zde nejedná o „věcné důkazy“, jak uvádíte. Věcný důkaz je důkaz ve formě nějaké věci (např. nůž při vraždě apod.). Druhý nabízený překlad „informace k věci“ je sice významově v pořádku, ale věta „Informace k věci jsou očekávány na každé policejní služebně.“ skutečně nezní vůbec česky. Správný překlad by tedy měl spíše znít „Relevantní informace (o případu) přijme každá policejní služebna.“

5. Na str. 77 tvrdíte, že „im Dereko bzw. in der CCDB findet man keine Belege“. Jedná se o analýzu adjektiva *sauersüß*. S plným přístupem je v korpusu DeReKo 28 dokladů, takže si troufnu tvrdit, že i s veřejným přístupem, kterým disponujete, musí být nějaké doklady dohledatelné. V CCDB ovšem toto lemma nenajdeme. Je to proto, že DeReKo a CCDB není totéž. Můžete mi, prosím, vysvětlit rozdíl mezi těmito dvěma termíny (DeReKo a CCDB)?

Závěrem shrnuji, že práce je na slušné úrovni, a to i přes nepřesnosti, který zmiňuji velmi podrobně výše. Práce však celkově vyvolává dojem, že z bohatého zpracovaného materiálu (519 adjektiv) se dalo vytěžit mnohem více, než kolik autorka ve své práci uvádí.

I přes veškeré jmenované nedostatky však práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „velmi dobře“.

Mgr. Věra Hejhalová, Ph.D.